

El Principat d'Andorra, enfocament local en un món global

Meritxell LÓPEZ i GUITART

La transformació d'Andorra, d'una societat rural a l'economia actual, és una història d'esforç, d'adaptació, de resiliència i de reinvençió constant de la nostra identitat dins d'un món en continu canvi i evolució.

L'evolució i el procés d'obertura al món

Evocant els records de l'Andorra de principi del segle xx, l'Andorra dels nostres padrins, hi trobem relats de muntanya, de natura, de la cura del bestiar i de la terra. En resum, d'una societat eminentment vinculada als recursos del sòl.

Si la comparem amb les històries dels nostres pares, cronològicament a mitjan segle xx, se'n desprèn una Andorra ben diferent. A través d'ells ja hi trobem el relat d'una Andorra oberta al món, on el turisme i el comerç esdevenien el principal motor de l'economia. D'aquests relats es desprèn, al meu parer, un reflex del procés de modernització de l'economia que va tenir lloc sobretot a la dècada dels 70.

Si ens traslладem al segle xxi fins a l'actualitat, la perspectiva també ha canviat. L'economia andorrana orbita al tomb del turisme i el comerç com a factors imperants, amb la balança comercial mantenint una tendència clara negativa, a causa del predomini de les importacions enfront de les més baixes exportacions. No obstant això, val la pena esmentar que, en les darreres dues dècades, hem fet un recorregut important cap a la diversificació econòmica. També en aquest sentit, és important recalcar els avenços que ha fet Andorra en aquest segle xxi quant a homologació fiscal, amb la reforma fiscal, els avenços en matèria de convenis per evitar la doble imposició amb un ampli ventall de països i l'entrada al Fons Monetari Internacional el 2020.

En definitiva, Andorra ha evolucionat molt en el decurs del darrer segle: hem passat d'un model econòmic pràcticament autosuficient, però basat en els recursos de la terra, a un model econòmic molt més interrelacionat i depenent dels països del nostre entorn, fet que ha permès avançar en generació de riquesa i recursos, però sobretot en qualitat de vida.

Aquest avenç, però, no hauria estat possible sense uns forts vincles amb els estats veïns en l'àmbit socioeconòmic, sense l'important desplegament d'infraestructures i sense el context polític i històric que es va anar donant, principalment, durant tot el transcurs del segle xx.

Pensant en com Andorra ha esdevingut un país dins d'un món globalitzat, i amb forts lligams socioeconòmics amb els territoris veïns, cal tirar la vista enrere i analitzar en profunditat d'on venim i on anem, i com Andorra, sent un territori geogràficament enclavat entre muntanyes, ha pogut arribar fins a on som avui dia.

El primer pas, i segurament més rellevant per esdevenir un país enclavat, però connectat amb la resta del territori, va ser sens dubte el desenvolupament de la xarxa viària.

En concret, el 1910 es va finalitzar la construcció de la carretera d'accés amb França, que connectava el Pas de la Casa amb l'Ospitalet. En el marc d'aquest projecte, també es va millorar l'accessibilitat entre Soldeu i el Pas de la Casa i, per tant, va ser un primer pas molt important per facilitar l'accés entre el Principat i França. Tres anys més tard, el Copríncep Benlloch va inaugurar la carretera que connectava Andorra amb la Seu d'Urgell i es completava així la connexió per carretera amb els dos països veïns. Costa imaginar-se com haguessin estat les oportunitats de progrés econòmic i de qualitat de vida dels andorrans sense aquestes dues fites, per això aquest potser va ser el primer pas i el més important perquè Andorra es pogués començar a obrir al món.

Seguint l'històric de principis del segle xxi, va ser un altre Copríncep, Justí Guitart, qui va negociar que s'aconseguissin restablir les franquícies duaneres d'Andorra amb Espanya, fet que va ser clau per promoure el comerç transfronterer amb el veí del sud, ja que suposava una rebaixa important dels aranzels. Aquesta podríem dir que va ser la segona pedra cap al model econòmic que encara preval avui en dia.

Podem ressaltar altres fets rellevants durant aquesta primera meitat del segle xx, com ara la concessió feta pel Consell General el 1929 per produir energia elèctrica. El contracte preveia la concessió per l'explotació de salts d'aigua a favor d'un consorci hispanofrancès d'inversors. Eren els orígens de Fhosa i es tractava d'un salt important per iniciar la producció d'energia elèctrica tenint en compte els recursos naturals propis del Principat. Un factor clau per reforçar la sobirania del país quant al subministrament energètic, però que requeria de coneixement i recursos estrangers, així com de mà d'obra. Així doncs, en aquest sentit, a principi del segle passat ja divisem una Andorra desperta, atenta a les oportunitats i oberta al món en pro de millorar els propis recursos. Val esmentar que el desenvolupament d'aquest projecte va suposar també un avenç molt important quant a infraestructures viàries al Principat.

Tots aquests elements van establir les bases perquè Andorra esdevingués un pol comercial important a la regió del Pirineu, fet que es va mantenir també al llarg de la Segona Guerra Mundial.

Si bé durant la primera meitat de segle es van construir els fonaments, podríem dir que va ser a la segona meitat de segle quan va començar a bastir-se l'estructura.

Les dècades dels 50 i 60 les podem definir com el desvetllament amb força de l'oportunitat del turisme. Destaca la inauguració del primer teleesquí i de l'estació del Pas de la Casa el 1957, que va obrir pas al desenvolupament del turisme de neu, acompanyat del creixement del sector hotelier, encara molt incipient fins aleshores. El desenvolupament d'aquesta

activitat econòmica ha estat el més significatiu per posar Andorra al mapa global pel que fa al turisme i ens ha permès passar d'un model de turisme de compres incipient a un sector que és motor dins la nostra economia: rebem més de 10 milions de turistes l'any, amb una despesa mitjana per dia de 170 euros, dels quals el 80% provenen de França i Espanya, mentre que prop d'un 20% són provinents d'altres països. Per tant, amb una oferta cada cop més global, àmplia i de qualitat, estem fent el camí cap a un visitant també més global.

Cal destacar, a més, com a pilar de competitivitat de l'oferta comercial i turística l'Acord duaner entre el Principat d'Andorra i la Comunitat Econòmica Europea signat el 1990, encara vigent avui en dia i que preveu la lliure circulació de mercaderies sense aranzels ni a la importació ni a l'exportació.

Així doncs, va ser sobretot durant la primera meitat del segle xx quan Andorra va establir les bases del desenclavament geogràfic i del desenvolupament de les infraestructures necessàries per assolir el progrés i el model econòmic que podríem dir que encara preval avui en dia. Cal destacar que Andorra no és país productor, és un país eminentment importador i prestador de serveis. Tot i això, també és notori que el 2023 vam assolir un PIB per càpita de 40.511 euros, que ens situa en la posició número 27 d'un total de 194 països al món, i aproximadament en el mateix import que la mitjana de la zona euro. D'altra banda, el ràting del deute sobirà del nostre país, atorgat per Standard&Poor's aquest any 2024, ha estat d'un A-. Totes les mètriques que ens posicionen com a país de primer nivell socioeconòmic han estat possibles gràcies a tots aquests esforços de desenclavament, connexió i homologació, els quals han permès la creació de sinergies amb altres territoris, i a poc a poc anar consolidant la sobirania i el reconeixement internacional d'Andorra.

Les persones en el centre de l'equació

En el procés de fer una anàlisi de com la globalització ha tingut un impacte rellevant sobre el desenvolupament de l'economia andorrana, també val la pena aprofundir en l'aspecte més humà. Si tenim en compte que l'economia no és una ciència exacta, sinó que té una àmplia dependència del comportament humà, val la pena estudiar en el pla sociològic els principals aspectes que han modelat la societat andorrana en aquest decurs de temps i com podem preveure que ho facin en el futur.

Parlar de l'evolució d'Andorra i de la seva economia és parlar també de fluxos migratoris. És palès que les activitats econòmiques que han predominat sempre al Principat són activitats consumidores de mà d'obra, i això ha significat que, al llarg de la història i, sobretot en els moments de més creixement econòmic, Andorra ha estat un país eminentment acollidor d'immigrants.

Aquest aspecte es va començar a fer significatiu durant la primera meitat del segle xx, amb el desenvolupament d'infraestructures de carretera i d'energia hidroelèctrica, i va patir una segona i important onada durant els anys 60 i 70, quan hi va haver més desenvolupament urbanístic i d'infraestructures comercials i turístiques.

Això ha desembocat en una configuració demogràfica amb predomini d'estrangers. Actualment, menys del 40% de la població és andorrana, mentre que un 34% són de nacionalitat espanyola, un 17% portuguesa i un 6% francesa. Resta un 8% de la població d'origens diversos. Aquesta configuració demogràfica, combinada amb uns alts índexs de

seguretat i uns de desocupació de mínims, evidencia el tarannà integrador, tolerant i obert al món de la nostra societat. Podem afirmar, per tant, que aquells que tradicionalment han vingut a residir a Andorra per desenvolupar la seva vida laboral s'hi han trobat ben acollits, han trobat oportunitats, han pogut fer-hi arrels i han desenvolupat el seu projecte personal. També han contribuït a la cultura del nostre país, afegint-hi riquesa i aportant els seus valors, i aquest procés ens ha enfortit com a societat.

Traslladant l'aspecte sociològic al 2024, i pensant en els joves del Principat, aquells que ja han nascut en l'era de la globalització, de la democratització dels viatges i de l'aprenentatge d'idiomes estrangers als tres sistemes educatius presents, ens trobem davant d'un segment poblacional amb un alt percentatge de persones que cursen o han cursat estudis superiors (al voltant d'un 35%). Molts s'han format i han treballat fora de les nostres fronteres. Tot aquest bagatge i aquesta vocació d'expandir-se –ajudats per la interconnexió i globalització– per part dels nostres joves és molt positiva i pot suposar una oportunitat de retorn de coneixement i habilitats, que han de permetre que el país se segueixi desenvolupant, diversificant i prosperant tal com ho ha fet en el darrer segle. És important estar a la page, per tal de poder estar atents a les oportunitats i a les crisis, saber ser-hi reactiu i sortir-ne reforçat, amb la resiliència que ens caracteritza com a país i donar oportunitats als joves perquè es puguin formar i competir en un món global és clau en aquest sentit.

Globalització i reptes de futur

Si bé tal com hem anat explorant al llarg d'aquest article, són innegables els avantatges que ha aportat la globalització per al progrés de la societat i de l'economia d'Andorra, també cal estar atents als reptes i les amenaces que comporta.

Per exemple, en la situació actual d'inflació mundial, marcada per un context d'inestabilitat econòmica, iniciat arran de la pandèmia de la covid-19 i seguit per la guerra d'agressió de Rússia contra Ucraïna. Tot aquest context ha provocat una crisi de manca d'oferta en molts aspectes que ha esdevingut en una tendència inflacionària molt important els darrers temps. És un problema sobre el qual no es pot incidir en l'àmbit local. No obstant això, des de l'esfera política hi ha la possibilitat d'establir mesures de caràcter social i econòmic per mitigar en la població l'impacte d'un problema global en l'àmbit local.

En un altre aspecte, pensant en els reptes i les oportunitats de la intel·ligència artificial, si bé aquesta tecnologia en estat emergent presenta grans avantatges i té un gran potencial de crear valor per a les persones, no podem deixar de banda que presenta també molts riscos per a la seguretat i la privacitat de les persones, com ara suplantacions d'identitat per a finalitats poc ètiques o fins i tot il·legals, frauds o ciberviolència. El mal ús d'aquestes tecnologies és difícil de controlar davant la naturalesa deslocalitzada dels formats *online*. No obstant això, és important per part de la comunitat internacional i per part dels responsables polítics establir uns límits i una legislació robusta per assegurar que aquests avenços globals no esdevinguin també una vulneració de drets humans a gran escala, i això comença regulant i legislant de manera transversal i coordinada des de l'esfera global cap a l'esfera local. En aquest sentit, des del Govern d'Andorra s'ha aprovat aquest any el codi ètic de la intel·ligència artificial, alineat amb les recomanacions de l'ONU, la Unesco i el Consell d'Europa.

En resum, ens movem en un context interconnectat en l'àmbit mundial. Per això els problemes locals en qualsevol aspecte, ja sigui econòmic, social, tecnològic o de salut, tenen el potencial d'esdevenir un problema global. És per aquest motiu que en l'esfera política, però també en la individual, cal estar atents als canvis i les amenaces, i ser-hi reactius.

Meritxell López i Guitart,

Consellera general i Presidenta de la Comissió Legislativa d'Economia

Bibliografia

<https://www.historia.ad/wp-content/uploads/2023/01/Relat-cronologic-09-andorra-primera-meitat-SXX.pdf>
<https://www.diaridelaneu.cat/noticia/8871/historia-del-pas-de-la-casa-grau-roig-com-a-primera-estacio-desqui-dandorra>
<https://www.andorraantiga.com/les-primeres-pistes-d-esqui-d-andorra.html>
<https://datosmacro.expansion.com/pib/andorra>